

NVAO • NEDERLAND

WO-MASTER
EDUCATIE IN DE MENS- EN
MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN
UNIVERSITEIT LEIDEN

ADVIESRAPPORT

NVAO • NEDERLAND

WO-MASTER
EDUCATIE IN DE MENS- EN
MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN
Universiteit Leiden

BEPERKTE TOETS NIEUWE OPLEIDING
ADVIESRAPPORT

Inhoud

1	Samenvattend advies	4
2	Introductie	6
2.1	Werkwijze panel.....	6
2.2	Panelrapport	7
3	Beschrijving van de instelling.....	8
3.1	Algemene gegevens.....	8
3.2	Profiel instelling	8
3.3	Profiel opleiding.....	8
4	Beoordeling per standaard	9
4.1	Standaard 1: Visie op geïntegreerde aanpak in relatie tot de beoogde eindkwalificaties.....	9
4.2	Standaard 2: Onderwijsleeromgeving.....	10
4.3	Standaard 3: Toetsing.....	12
4.4	Graad en CROHO-onderdeel.....	13
4.5	Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding.....	13
4.6	Aanbevelingen	14
5	Overzicht oordelen	15
	Bijlage 1: Samenstelling panel.....	16
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	17
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten.....	18

1 Samenvattend advies

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) ontving op 2 januari 2019 een aanvraag voor een Toets Nieuwe Opleiding (TNO) voor de opleiding wo-master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Leiden. NVAO heeft daarop een panel van experts gevraagd om alle aangeleverde informatie te bestuderen, het programma met de afgevaardigden van de instelling en opleiding tijdens een locatiebezoek te bespreken en een concluderend oordeel uit te spreken over de kwaliteit van de nieuwe opleiding.

Onderstaande overwegingen hebben een belangrijke rol gespeeld in de uiteindelijke beoordeling van het programma door het panel.

De masteropleiding Educatie in de Mens- en maatschappijwetenschappen is een tweejarige educatieve masteropleiding met één afstudeerrichting: Religie en levensbeschouwing. Deze afstudeerrichting resulteert in een eerstegraads lesbevoegdheid in het voortgezet onderwijs voor vakken als Levensbeschouwing en Maatschappijleer. De nieuwe opleiding is het resultaat van de samenwerking tussen het Interfacultaire Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON) en de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW).

De tweejarige educatieve masteropleiding combineert twee bestaande opleidingen: de éénjarige educatieve masteropleiding en een 'vakmaster' in de Religious Studies. De opleiding wordt gekenmerkt door de integratie tussen de vakinhoud en de vakdidactiek. Daarbij hanteert de opleiding drie leerlijnen: de disciplinaire (vakinhoudelijke) leerlijn, de leerlijn educatie en de leerlijn vakdidactiek. Daarbij zijn de eindkwalificaties voor de eerste twee leerlijnen ontleend aan de genoemde (geaccrediteerde) masteropleidingen. Daarmee is in de ogen van het panel gegarandeerd dat de eindkwalificaties op het juiste niveau omschreven zijn. De eindkwalificaties van de leerlijn vakdidactiek zijn specifiek ontwikkeld voor deze afstudeerrichting, maar komen wel voor een deel overeen met de eindkwalificaties van de eenjarige educatieve master.

De nieuwe opleiding is alleen uitgewerkt voor de afstudeerrichting Religie en levensbeschouwing. Maar tegelijkertijd stelt het panel vast dat de eventuele accreditatie van de tweejarige educatieve master wordt verleend op labelniveau. Dat betekent dat men ervoor kan kiezen om in een later stadium alsnog een afstudeerrichting toe te voegen. Het panel gaat er vanuit dat dezelfde uitgangspunten en opzet ook gehanteerd zullen worden bij nog te ontwikkelen afstudeerrichtingen. De gesprekspartners hebben het panel ervan overtuigd dat dit het geval is.

De opleiding kan zowel in voltijd als in deeltijd worden gevolgd. In beide gevallen omvat het programma 120 EC. De opleiding bestaat uit vier semesters van elk 30 EC (in voltijd). Het eerste semester is vooral gericht op de vakinhoud; in dit semester volgen de studenten nog geen stage. In semester 2 volgen de studenten stage in de onderbouw (15 EC), in de semesters 3 en 4 in de bovenbouw (8 en 7 EC). De opleiding wordt afgesloten met een masterthese (15 EC). Daaraan gekoppeld voert de student een Vakdidactische meesterproef (5 EC) uit.

Het panel is van mening dat de opleiding goed heeft nagedacht over samenhang tussen de vakinhoud en de didactiek en daar een logische invulling aan heeft gegeven. Wel stelt het panel vast dat de integratie vooral verwerkt zit in de opdrachten, wat hoge eisen stelt aan begeleiding en beoordeling. Het panel is van mening dat die begeleiding gemonitord moet worden door het opleidingsbestuur. Positief is dat de studenten zowel in onderbouw als bovenbouw stage lopen en een breed beeld krijgen van de onderwijssector. Ook over de opzet van de masterthese is het panel positief, waarbij het inleidende seminar en de dubbele begeleiding (vanuit de didactiek en de inhoud) sterke punten zijn.

Het panel kan zich vinden in het systeem van toetsing, hoewel dit zich nog wel moet bewijzen in de praktijk. Daarbij ziet het panel een uitdaging in de beoordeling van de geïntegreerde toetsen, omdat hierbij veelal twee docenten een rol zullen (moeten) spelen; het panel is van mening dat de procedures hierbij goed moeten worden vastgelegd. Dat geldt ook voor de beoordeling van het vakdidactische

onderdeel van de masterthese. Het panel is positief over de keuze voor één examencommissie voor alle tweejarige educatieve masters binnen de geesteswetenschappen. Dat stelt de examencommissie in staat om recht te doen aan de eigenheid van deze opleidingen.

Het panel komt tot een eindoordeel *positief* ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe opleiding wo-master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Leiden en adviseert de NVAO om overeenkomstig te besluiten.

Den Haag, 24 mei 2019

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuwe opleiding wo-master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Leiden,

Prof. dr. Marc Vermeulen
(voorzitter)

drs. Erik van der Spek
(secretaris)

2 Introductie

2.1 Werkwijze panel

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) ontving op 2 januari 2019 een aanvraag voor een Toets Nieuwe Opleiding (TNO) voor de opleiding wo-master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Leiden. Het succesvol doorlopen van een TNO procedure is een voorwaarde om als opleiding door de NVAO te worden erkend. Met het keurmerk van de NVAO mogen opleidingen de bij de opleiding behorende wettelijk beschermde getuigschriften of diploma's afgeven.

De procedure voor een nieuwe opleiding is iets anders dan de procedure die wordt gevolgd voor opleidingen die al zijn geaccrediteerd. Een TNO is in feite een planbeoordeling. Na de erkenning van de nieuwe opleiding zal de opleiding vallen onder de reguliere accreditatieprocedure.

Om de nieuwe opleiding te beoordelen, heeft de NVAO een panel van experts vastgesteld met de volgende samenstelling:

- Voorzitter: prof. dr. Marc Vermeulen;

Leden:

- Prof. dr. Carla van Boxtel;

- Student-lid: Jade Brouns MSc.

Het panel werd bijgestaan door Irma Franssen, beleidsmedewerker NVAO, als procescoördinator en door Erik van der Spek, directeur Hendrixx Van der Spek, als secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2016, nr 69458) in acht genomen.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 5 april is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en nadere vragen geformuleerd voor het locatiebezoek.

Op 5 april heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van de gesprekken heeft het panel het geheel van bevindingen en overwegingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Aan het eind van het bezoek heeft de panelvoorzitter die conclusies mondeling teruggekoppeld naar de opleiding.

Op basis van de bevindingen, overwegingen en conclusies heeft de secretaris een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna het conceptrapport is vastgesteld door de voorzitter. Het adviesrapport is aan de opleiding voorgelegd ter controle op feitelijke onjuistheden. De opleiding heeft op 19 mei 2017 gereageerd op het adviesrapport. Dit heeft geleid tot een aantal kleine wijzigingen, waarna het definitieve rapport is vastgesteld door de voorzitter. Het panel heeft dit advies in volledige onafhankelijkheid opgesteld en op 24 mei 2019 aan de NVAO aangeboden.

2.2 Panelrapport

Her eerste hoofdstuk van dit rapport is de het samenvattend advies en het huidige hoofdstuk is de introductie. Het derde hoofdstuk geeft een omschrijving van het programma waaronder de positionering van de opleiding binnen de instelling en binnen het hoger onderwijsbestel in Nederland.

Het panel geeft zijn bevindingen, overwegingen en conclusies weer in hoofdstuk 4 aan de hand van de onderwerpen en standaarden uit het relevante kader. De bevindingen zijn de toetsbare feiten zoals waargenomen door het panel in de aangeleverde documentatie en gedurende het locatiebezoek. De overwegingen bevatten de oordelen, meningen en zienswijzen van het panel en de mate waarop deze effect hebben op het uiteindelijke oordeel van het panel op de standaard. Op basis van de overwegingen wordt ook een algemeen eindoordeel uitgesproken.

Tot slot wordt in een tabel schematisch weergegeven wat de oordelen zijn per standaard.

3 Beschrijving van de instelling

3.1 Algemene gegevens

Instelling	: Universiteit Leiden
Opleiding	: wo-master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen
Variant(en)	: voltijd, deeltijd
Graad	: Master of Arts
Afstudeerrichtingen	: Religie en Levensbeschouwing
Locatie	: Leiden
Studieomvang (EC)	: 120
CROHO-onderdeel	: Gedrag en maatschappij

3.2 Profiel instelling

De Universiteit Leiden, opgericht in 1575, is de oudste universiteit van Nederland. De universiteit heeft zeven faculteiten, is gevestigd in Leiden en Den Haag en heeft ruim 6.700 medewerkers en bijna 30.000 studenten. De Universiteit Leiden profileert zich als onderzoeksuniversiteit; dat onderzoek wordt ook internationaal erkend, wat tot uiting komt in 16 Leidse Nobelprijswinnaars en (recenter) 22 winnaars van de Spinozapremie.

Het onderwijs wordt verzorgd in zeven faculteiten: Archeologie, Geesteswetenschappen, Geneeskunde/LUMC, Governance and Global Affairs, Rechtsgeleerdheid, Sociale Wetenschappen en Wiskunde en Natuurwetenschappen. Het onderwijs voor de lerarenopleidingen is ondergebracht bij het Interfacultaire Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON). De studenten kunnen terecht bij ruim 50 bacheloropleidingen en ongeveer 75 masteropleidingen. Zes van de zeven faculteiten zijn zowel in Leiden als Den Haag actief: de faculteit Governance and Global Affairs is in zijn geheel in Den Haag gevestigd.

3.3 Profiel opleiding

De masteropleiding Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen is een tweejarige educatieve masteropleiding met (voorlopig) één afstudeerrichting: Religie en levensbeschouwing. De opleiding resulteert in een eerstegraads lesbevoegdheid in het voortgezet onderwijs voor vakken als levensbeschouwing en maatschappijleer. De nieuwe opleiding is het resultaat van de samenwerking tussen het Interfacultaire Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON) en de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW).

De tweejarige educatieve masteropleiding combineert twee bestaande opleidingen: de éénjarige educatieve masteropleiding en een 'vakmaster' in de Religious Studies. Door de beide onderdelen in een tweejarige masteropleiding onder te brengen, kan de opleiding een nauwe verbinding tussen de vakinhoudelijke en (vak)didactische expertises tot stand brengen.

De nieuwe opleiding komt volgens het aanvraagdossier tegemoet aan de behoefte van studenten en van de maatschappij. De Universiteit Leiden wil hiermee docenten opleiden die een sterke identiteit hebben als academische vakdocenten. Zij moeten in staat zijn om het onderwijs uitdagender te maken en om betekenisvolle en relevante inhoud in de lessen in te brengen. Zij zijn in staat om zichzelf en hun teams te blijven professionaliseren en kunnen een sleutelrol spelen in de onderwijsinnovatie.

De tweejarige educatieve masteropleiding is een nieuwe opleiding voor de Universiteit Leiden. Een aantal andere universiteiten biedt al wel zulke opleidingen aan, zoals de Radboud Universiteit Nijmegen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Utrecht. Met de beide laatste universiteiten wil de Universiteit Leiden gaan samenwerken.

4 Beoordeling per standaard

In dit hoofdstuk wordt de evaluatie door het panel van de standaarden omschreven. Bij elke standaard geeft het panel zijn bevindingen, overwegingen en oordeel weer. De beoordeling is gebaseerd op de standaarden en criteria zoals beschreven in het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2016, nr 69458). De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met 'peers' over de inhoud en kwaliteit van de opleiding.

Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: voldoet, voldoet ten dele of voldoet niet. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden, of negatief.

4.1 Standaard 1: Visie op geïntegreerde aanpak in relatie tot de beoogde eindkwalificaties

De visie op de integratie van vak- en lerarenopleiding is in overeenstemming met de visie op het leraarschap van het vak. De visie sluit bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld (leraar) en het vakgebied worden gesteld.

Bevindingen

De Universiteit Leiden wil volgens het informatiedossier met de nieuwe tweejarige educatieve masters een stimulans geven aan het academisch verankerde leraarschap. De nieuwe opleiding draagt daaraan bij door docenten op te leiden die beschikken over zowel vakinhoudelijke als (vak)didactische kennis en vaardigheden. Bovendien streeft de opleiding ernaar dat de toekomstige docenten de verbinding tussen de vakinhoudelijke en (vak)didactische expertises ook zullen leggen in hun onderwijspraktijk en verdere ontwikkeling. De Universiteit vindt het van cruciaal belang docenten op te leiden die een sterke identiteit hebben als academische vakdocenten. Het gaat om docenten die de nieuwste kennis en inzichten uit hun discipline kunnen omzetten in leerzame en betekenisvolle lessen.

De opleiding wordt gekenmerkt door de integratie tussen de vakinhoud en de vakdidactiek. Daarbij gaat het in de eerste plaats om verwijzingen over en weer. De inhoudelijke vakken worden gekoppeld aan didactische opdrachten; in een groot deel van de toetsing komt zowel vakinhoud als didactiek aan bod. Bovendien volgen de studenten steeds tegelijk inhoudelijke vakken, (vak)didactische of pedagogische vakken en een praktijkstage. Bij de afsluiting van de studie is de (vakinhoudelijke) masterscriptie gekoppeld aan een vakdidactische verdieping van 5 EC.

Leerlijnen en eindkwalificaties

De opleiding bestaat uit drie leerlijnen: de disciplinaire (vakinhoudelijke) leerlijn, de leerlijn educatie en de leerlijn vakdidactiek. De eindkwalificaties voor de vakinhoudelijke kant zijn ontleend aan de vakmaster Religious Studies. De eindkwalificaties voor de leerlijn educatie zijn identiek aan de eindkwalificaties van de bestaande, geaccrediteerde eenjarige masteropleiding *Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen*. De eindkwalificaties van de leerlijn vakdidactiek zijn specifiek ontwikkeld voor deze afstudeerrichting, maar komen wel voor een deel overeen met de eindkwalificaties van de genoemde eenjarige master. Daarbij zijn de Dublin-descriptoren gevolgd. Vooral in deze leerlijn vakdidactiek vindt de integratie van disciplinaire en (vak)didactische expertise plaats.

Overwegingen

Het panel heeft met belangstelling kennisgenomen van de visie van de Universiteit Leiden op de ontwikkelingen binnen het leraarschap en op de bijdrage van de tweejarige educatieve masteropleiding aan deze ontwikkelingen. Het panel herkent en waardeert de aandacht voor de academische identiteit van de docent en de rol die de academische docent kan spelen in de ontwikkeling van het onderwijs. Bij de ontwikkeling heeft de opleiding goed gekeken naar recente ontwikkelingen binnen het onderwijs, zoals die bijvoorbeeld tot uiting komen in curriculum.nu. De opleiding heeft ook gekeken naar aspecten als de werving en een bredere instroom (bijvoorbeeld vanuit de University Colleges). Een aandachtspunt is nog wel de wijze waarop de opleiding zich verhoudt tot de institutionele kant van het arbeidsveld: daarbij valt te denken aan mogelijke veranderingen in de havo-bovenbouw (beroepsgerichtheid) en

mogelijke veranderingen in de lerarenopleidingen, zoals de introductie van een brede educatieve bacheloropleiding. In de visie van het panel betekent aansluiten bij het werkveld ook de verhouding tot vernieuwingen in dat werkveld expliciet benoemen; hier heeft het panel nog weinig van gezien.

Het panel constateert dat de eindkwalificaties voor een groot deel afkomstig zijn van de geaccrediteerde (vak)masteropleiding Theology and Religious Studies en de eenjarige masteropleiding Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen. Daarmee is in de ogen van het panel gegarandeerd dat de eindkwalificaties op het juiste niveau omschreven zijn. Het panel constateert dat de opleiding er niet voor gekozen heeft om nieuwe, mogelijk verder reikende eindkwalificaties te formuleren – bijvoorbeeld op het gebied van onderwijsinnovatie. Maar het panel heeft tegelijkertijd vastgesteld dat de gesprekspartners voldoende oog hebben voor onderwijsinnovatie, bijvoorbeeld in de keuze van de doelgroep, waarin mede aandacht is voor onderwijs binnen het mbo en hbo (zie standaard 2). Een ander positief punt is dat de opleiding zich richt op een multireligieuze samenleving, waarin het gesprek over vergelijkingen van levensbeschouwing aansluit op ontwikkelingen in de moderne westerse samenleving.

Tot slot stelt het panel vast dat de nieuwe opleiding nu alleen is uitgewerkt voor de afstudeerrichting Religie en levensbeschouwing. Het panel heeft begrepen dat de opleidingen Wijsbegeerte en Geschiedenis voorlopig vasthouden aan de éénjarige educatieve master. Tegelijkertijd stelt het panel vast dat de eventuele accreditatie van de tweejarige educatieve master wordt verleend op labelniveau. Dat betekent dat met ervoor kan kiezen om in een later stadium alsnog een afstudeerrichting Wijsbegeerte en/of Geschiedenis toe te voegen. Het panel heeft vertrouwen in de uitwerking die voor Religie en levensbeschouwing is ontwikkeld, maar gaat er wel vanuit dat dezelfde uitgangspunten en opzet ook gehanteerd zullen worden bij nog te ontwikkelen afstudeerrichtingen. De gesprekspartners hebben het panel verzekerd dat dit het geval is.

Conclusie: Voldoet

4.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

De opleiding kan zowel in voltijd als in deeltijd worden gevolgd. In beide gevallen omvat het programma 120 EC. Studenten in voltijd volgen het programma in twee jaar, deeltijdstudenten doen er drie jaar over. Studenten met een tweedegraadsbevoegdheid kunnen een vrijstelling van 30 EC krijgen voor het educatieve deel.

Bestuur

De opleiding wordt formeel ondergebracht bij het ICLON en aangestuurd door een opleidingsbestuur. Dit opleidingsbestuur is onder meer verantwoordelijk voor de vaststelling van de Onderwijs- en Examenregeling en voor de organisatie en integratie van het onderwijs. Het bestuur moet nog worden geïnstalleerd, maar zal gaan bestaan uit de opleidingsdirecteur ICLON, een hoogleraar van het ICLON, een schoolleider, een student en een vertegenwoordiger van de Faculteit der Geesteswetenschappen.

Instroom

De toelatingseisen zijn verbonden met de afstudeerrichting Religie en Levenswetenschappen. Studenten met een bachelor Religiewetenschappen zijn direct toelaatbaar. Studenten met een andere geestes- of sociaalwetenschappelijke bachelor zijn toelaatbaar als ze de minor 'Religion in a Changing World' hebben afgerond. Daarnaast kunnen ook studenten met een hbo-opleiding toegelaten worden, maar zij dienen eerst een pre-mastertraject van 60 EC te volgen. Alle studenten moeten een voldoende beheersing van het Nederlands kunnen aantonen. De toelating wordt verzorgd door de toelatingscommissie van het ICLON, waaraan een lid vanuit de FGW wordt toegevoegd.

Curriculum

De opleiding bestaat uit vier semesters van elk 30 EC (in voltijd). Het eerste semester is vooral gericht op de vakinhoud; in dit semester volgen de studenten nog geen stage. In semester 2 volgen de studenten stage in de onderbouw (15 EC), in de semesters 3 en 4 in de bovenbouw (8 en 7 EC). De opleiding wordt afgesloten met een masterthese (17 EC).

Elk van de vier semesters heeft een eigen thema:

1. Religiewetenschap en religieonderwijs
2. Professionele ontwikkeling
3. Verdieping en vervlechting
4. Afstudeertraject.

Zoals gezegd is de vakinhoud geconcentreerd in het eerste semester. In dit semester leggen de studenten een disciplinaire basis met de kernvakken 'Religion Explained: From Cognitive Foundations to Social Realities' en 'Religion on the Move: From Local Origins to Global Networks'. Deze twee vakken worden gevolgd samen met studenten uit de vakmaster Religious Studies. Bovendien krijgen de studenten een nieuw ontwikkeld vak: 'Religie, levensbeschouwing en burgerschapsvorming in het voorgezet onderwijs', dat specifiek is gericht op het onderwijs. Verder volgen de studenten nog een religiewetenschappelijk keuzevak in semester 3.

Integratie

De integratie van vakinhoud en (vak)didactiek is het onderscheidende kenmerk van de tweejarige educatieve master, dus het is van belang dat dit aspect voldoende in het curriculum is geborgd. In elk semester volgen de studenten vakken waarin die integratie tot stand wordt gebracht. Deze integratie krijgt vooral gestalte in het Vakdidactisch dossier, dat in elk semester terugkomt. In het eerste semester gaat het hierbij vooral om reflectie tussen religiewetenschap en onderwijspraktijk; in het tweede semester ontwerpen de studenten een lessenserie over 'Religion Explained' of 'Religion on the move'; in het derde semester is er een 'Vrij project', waarin de studenten een lessenserie maken voor vo- bovenbouw, mbo of hbo; en in het vierde semester studeren ze af met een Vakdidactische meesterproef. Het panel is van mening dat de integratie goed in het programma is verweven.

Praktijkdeel

De studenten volgen stage vanaf het tweede semester van jaar 1. In Praktijk 1 (semester 2) volgen de studenten een stage in de onderbouw, in Praktijk 2 (semester 3 en 4) in de bovenbouw. Beide stages omvatten 15 EC. De stages zijn gekoppeld aan een supervisie-traject, waarbij de studenten leren te reflecteren op hun functioneren in de praktijk. Studenten leren tijdens hun stages lessen voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren, leerlingen te begeleiden en leerstof te ontwikkelen. Bovendien ervaren ze wat het betekent om in een schoolorganisatie te functioneren. Ze lopen hun stage in twee verschillende scholen, zodat ze ook kennismaken met verschillende praktijken en sociaal-culturele achtergronden. De studenten worden begeleid door een docent van het ICLON. De supervisiegroep vormt, in de woorden van de opleiding, de 'stamgroep' van de student. Bij deeltijdstudenten, met een andere snelheid, kan de stamgroep wisselen.

Masterscriptie

Het afstuderen (20 EC) bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste schrijft de student een academische masterthese (15 EC). Hij of zij wordt hierop voorbereid tijdens een scriptieseminar (2 EC). Deze scriptie dient vergelijkbaar te zijn met de scriptie die een student van een éénjarige vakmaster schrijft. Daaraan gekoppeld voert de student een Vakdidactische meesterproef (5 EC) uit. Daartoe kiest de student een deelonderwerp uit zijn of haar scriptie en maakt hierover een lesontwerp voor de bovenbouw. Hierin staat de (vak)-didactische verdieping centraal. Studenten kunnen volstaan met één of twee lessen. Wel moeten ze naast hun lesontwerp ook een kort rapport schrijven met vakdidactische onderbouwing van de gemaakte keuzes. De studenten presenteren de resultaten tijdens een miniconferentie.

Het panel heeft met de vertegenwoordigers van de opleiding gesproken over de verdeling van de EC's over het vakinhoudelijke en didactische deel (15 EC versus 5 EC). De opleiding geeft aan de verdeling van twee maal 10 EC te hebben overwogen, maar niet te veel verschil te willen maken tussen de scripties bij de éénjarige en tweejarige masteropleidingen. Bovendien wil de opleiding de studenten de gelegenheid geven zich inhoudelijk te verdiepen in het onderwerp van hun keuze. De

vertegenwoordigers van de opleiding benadrukken dat de verdeling in EC's over de gehele opleiding wel tweemaal 60 is. Het panel kan zich vinden in deze keuze.

Docenten

De studenten krijgen les van docenten van de Faculteit der Geesteswetenschappen (onder andere van de masteropleiding Religious Studies) en van het ICLON. Alle docenten hebben ervaring en expertise in vakinhoud en/of didactiek; ze beschikken over ofwel een BKO-certificaat of een eerstegraads docentbevoegdheid. Om zorg te dragen voor de integratie, komen ze tijdens de ontwikkel- en uitvoeringsfase elke twee maanden bijeen. Daarnaast maken ze gebruik van Brightspace om de communicatie en samenwerking te stroomlijnen.

Begeleiding

De studiebegeleiding is gebaseerd op de gang van zaken in de éénjarige educatieve masteropleiding. Elke student wordt tijdens de opleiding individueel begeleid door een vaste supervisor van het ICLON. Deze supervisor heeft de rol van studiebegeleider en bewaakt ook de studievoortgang van de student. Daarnaast beschikt de opleiding over een studieadviseur, die kan informeren over formele regelingen rond de opleiding. Tot slot is er een coördinator beroepspraktijk, bij wie de studenten terecht kunnen voor informatie over stageplaatsen en banen op praktijkscholen.

Overwegingen

In hoofdlijnen is het panel positief over de organisatie van het onderwijs in de tweejarige educatieve master. Het panel stelt vast dat de opleiding goed heeft nagedacht over samenhang tussen vakinhoud, educatie en vakdidactiek en daar een logische invulling aan heeft gegeven. De opleiding heeft duidelijk gemaakt op welke instroom men zich richt en welke vooropleiding/voorkennis benodigd is om toelating te krijgen tot de opleiding. Daarbij waardeert het panel dat de opleiding zich ook oriënteert buiten de traditionele doelgroepen. Een ander goed punt is dat de studenten zowel in onderbouw en bovenbouw stage lopen en een breed beeld krijgen van de onderwijssector; innovatief is dat de opleiding ook specifiek kijkt naar mbo en hbo. Tot slot waardeert het panel de opzet van de masterthese, waarbij het inleidende seminar en de dubbele begeleiding (vanuit de didactiek en de inhoud) sterke punten zijn. Het panel is het eens met de keuze om de studenten de gelegenheid te geven zich ook inhoudelijk te verdiepen.

Het centrale punt in de tweejarige educatieve master is de integratie tussen vakinhoud en vakdidactiek. Het panel heeft hier goede ideeën over gehoord, maar stelt vast dat de integratie nog wel zijn vorm moet krijgen. De integratie zit vooral verwerkt in de opdrachten; dat stelt hoge eisen aan begeleiding en beoordeling. Het panel is van mening dat de integratie niet uitsluitend aan de vakdocenten overgelaten moet worden, maar ook gemonitord moet worden door het opleidingsbestuur om te borgen dat studenten kwaliteitsvol begeleid worden bij het integreren van vakinhoud en vakdidactiek.

Het panel stelt vast dat de opleiding op dit moment is uitgewerkt voor één afstudeerrichting: Religie en levensbeschouwing. Voor andere potentiële afstudeerrichtingen (Wijsbegeerte en/of Geschiedenis) zijn er nog geen initiatieven. Het panel is van mening dat als er in de toekomst ook een afstudeerrichting voor deze vakgebieden wordt toegevoegd, de opzet van de huidige opleiding leidend moet zijn. Verder adviseert het panel om ook te kijken naar de tweejarige educatieve master in de Taal- en Cultuurwetenschappen, om ook over de labels heen van elkaar te leren.

Een laatste punt van aandacht is de cohortvorming. Omdat het gaat om kleine groepen studenten die bovendien tijdens hun stage wel enige steun kunnen gebruiken, vindt het panel het belangrijk dat de studenten regelmatig contact hebben in vaste intervisiegroepen. Dit is vooral een aandachtspunt voor de deeltijdstudenten, omdat de thuisbasis daar wel erg smal kan worden.

Conclusie: Voldoet

4.3 Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De tweejarige educatieve master maakt enerzijds gebruik van de toetsen zoals die nu worden verzorgd in de éénjarige vakmaster en educatieve master. Anderzijds is het leidende principe integratie: ook bij de toetsing dienen vakinhoud en didactiek zo veel mogelijk geïntegreerd te zijn. Voor de vakinhoudelijke vakken moeten de studenten in hun eindopdrachten de opgedane kennis relateren aan de onderwijspraktijk; bij vakdidactiek moeten ze de behandelde inhoud verwerken in het vakdidactisch dossier. Een ander belangrijk uitgangspunt is dat de student de opgedane kennis, inzichten en vaardigheden adequaat kan toepassen in de beroepspraktijk. Het panel kan zich vinden in deze opvatting van geïntegreerde toetsing.

De toetsing dient valide, betrouwbaar en transparant te zijn. De toetsing van de studieonderdelen wordt vastgelegd in de Onderwijs- en examenregeling (OER). Studenten krijgen informatie over de wijze van toetsen en beoordeling via de e-Studiegids en Brightspace. De opleiding heeft een schematisch programmaoverzicht opgesteld waarin per studieonderdeel de leerdoelen en de toetsing zijn weergegeven. Voor elk onderwijsonderdeel wordt voor aanvang een studiehandleiding gepubliceerd. Ook de beoordelingscriteria van de toetsen worden voor de aanvang van het onderwijs bekend gemaakt.

De kwaliteit van toetsen wordt steekproefsgewijs gemonitord door de examencommissie. Bij de ontwikkeling van toetsen wordt het vierogenprincipe gehanteerd. Ook de opleidingscommissie is aan de hand van periodieke rapportages betrokken bij de kwaliteitsborging van de toetsing.

Examencommissie

Voor de tweejarige educatieve masters (zowel Taal & Cultuur- als Mens & Maatschappijwetenschappen) wordt één aparte examencommissie ingesteld. Deze commissie bestaat uit ten minste een voorzitter, een ambtelijk secretaris, een lid vanuit het ICLON, een lid vanuit FGW en een extern lid namens de scholen. De voorzitter is eveneens voorzitter van de éénjarige educatieve master, wat zorgt voor consistentie in de aanpak. De examencommissie is belast met de kwaliteitscontrole van de toetsen en verleent formeel de lesbevoegdheid en het diploma. De examencommissie komt minimaal vier keer per jaar bijeen.

Overwegingen

Het panel kan zich vinden in het systeem van toetsing zoals dat op papier is vastgelegd. Daarbij geldt ook hier dat de toetsing zich nog wel moet bewijzen in de praktijk. Daarbij ziet het panel wel een uitdaging in de beoordeling van de geïntegreerde toetsen, omdat hierbij veelal twee docenten een rol zullen (moeten) spelen. Daarom is het van belang om goed vast te leggen wie wat gaat doen; het panel is van mening dat de uitwerking van de beoordeling goed geformaliseerd moet worden. Dat geldt ook voor de beoordeling van het vakdidactische onderdeel van de masterthese. Het panel is van mening dat ook de kwaliteit van deze vakdidactische component goed bewaakt dient te worden.

Het panel is positief over de keuze om één examencommissie in te stellen voor alle tweejarige educatieve masteropleidingen binnen de geesteswetenschappen. Dat stelt de examencommissie in staat om recht te doen aan de eigenheid van deze opleidingen. Daarnaast is het een goede zaak dat er één voorzitter is voor de éénjarige en tweejarige educatieve masters.

Conclusie: Voldoet

4.4 Graad en CROHO-onderdeel

Het panel adviseert om de volgende graad aan de opleiding toe te kennen: Master of Arts.

4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Het panel is van mening dat de nieuwe tweejarige educatieve masteropleiding in de Mens- en Maatschappijwetenschappen een goede basis heeft. Het panel kan zich vinden in de manier waarop deze opleiding invulling geeft aan de integratie van vakinhoud, educatie en didactiek. Het werkt

vertrouwen dat zowel de meeste eindkwalificaties als de meeste opleidingsonderdelen afkomstig zijn van bestaande masteropleidingen. Wel valt of staat de meerwaarde van de opleiding bij de wijze waarop men erin slaagt de genoemde integratie in de praktijk vorm te geven: dit geldt zowel voor het onderwijs als voor de toetsing ervan. Verder acht het panel van belang dat het opleidingsbestuur erop toeziet dat de integratie van vakinhoud en didactiek ook bij eventuele nieuwe afstudeerrichtingen op een vergelijkbare wijze gestalte krijgt. Maar deze kanttekeningen nemen niet weg dat het panel van mening is dat de kwaliteit van de nieuwe opleiding positief is.

4.6 Aanbevelingen

Het panel adviseert om bij de ontwikkeling van nieuwe afstudeerrichtingen de integratie tussen vakinhoud en (vak)didactiek goed te bewaken. Het opleidingsbestuur zou hier een centrale rol in moeten spelen.

5 Overzicht oordelen

Standaard	Oordeel
<u>Visie</u> <i>Standaard 1: De visie op de integratie van vak- en lerarenopleiding is in overeenstemming met de visie op het leraarschap van het vak. De visie sluit bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld (leraar) en het vakgebied worden gesteld.</i>	Voldoet
<u>Onderwijsleeromgeving</u> <i>Standaard 2: De opleiding vertaalt haar visie op de educatieve master in een adequaat programma waaruit duidelijk de integratieve aanpak blijkt.</i>	Voldoet
<u>Toetsing</u> <i>Standaard 3: De opleiding beschikt over een duidelijke visie en adequaat systeem van toetsing waaruit duidelijk de integratieve aanpak van de gehele opleiding blijkt.</i>	Voldoet
Algemene conclusie	Positief

Bijlage 1: Samenstelling panel

- Voorzitter: prof. dr. Marc Vermeulen;

Leden:

- Prof. dr. Carla van Bortel;
- Student-lid: Jade Brouns MSc.

[functieomschrijvingen nog toevoegen]

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door Irma Franssen, beleidsmedewerker NVAO, als procescoördinator en door Erik van der Spek, directeur Hendrixx Van der Spek, als secretaris.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de instelling op 5 april 2019

Locatie: Pieter de la Courtgebouw, Wassenaarseweg 52, 2333 AK in Leiden

Programma:

9.00	ontvangst locatie (1A.41)
9.15 - 10.15	vooroverleg panel
10.15 - 11.15	gesprek met management opleidingen (zie hieronder)
11.15 - 12.00	oordeelsvorming panel
12.00 - 12.30	korte terugkoppeling panel.

Gesprekspartners:

- Wetenschappelijk directeur ICLON, hoogleraar Onderwijskunde
- Vice-decaan Faculteit der Geesteswetenschappen en Hoogleraar Cultuurgeschiedenis van het Christendom in de vroegmoderne tijd
- Opleidingsdirecteur lerarenopleiding ICLON
- Universitair hoofddocent Tweedetaalverwerving en Didactiek, Faculteit der Geesteswetenschappen en ICLON
- Vakdidacticus Engels, ICLON
- Universitair docent godsdienstsociologie, Faculteit der Geesteswetenschappen.

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding/instelling

- Informatiedossier beperkte beoordeling van de masteropleiding Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen, Universiteit Leiden, december 2018

Bijlagen:

- Bijlage 1: Domeinspecifieke referentiekaders
- Bijlage 2: Motivatie keuze afstudeerrichting
- Bijlage 3: Eindkwalificaties
- Bijlage 4: Schematisch programmaoverzicht
- Bijlage 5: Cursusbeschrijvingen
- Bijlage 6: Personeel
- Bijlage 7a: Concept Onderwijs- en examenregeling voor de educatieve masteropleidingen ICLON
- Bijlage 7b: Concept Onderwijs- en examenregeling opleidingsspecifieke deel
- Bijlage 8: Afstudeerverklaring
- Bijlage 9: Convenant tussen ICLON en de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW)
- Bijlage 10: Positief besluit macrodoelmatigheidstoets

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op beperkte toetsing van de nieuwe opleiding wo-master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Leiden.

Aanvraagnummer: 007839

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders

Parkstraat 28 • 2514 JK Den Haag
P.O. Box 85498 • 2508 CD The Hague
The Netherlands

T +31 (0)70 312 23 00
E info@nvao.net
www.nvao.net